

LỢI ÍCH CỦA TRUNG QUỐC TRONG VIỆC XÂY DỰNG KHU VỰC MẬU DỊCH TỰ DO ASEAN - TRUNG QUỐC

THÁI VĂN LONG*

Việc ký kết "*Hiệp định khung hợp tác kinh tế toàn diện ASEAN - Trung Quốc*" (11/2002), trong đó có quyết định thành lập khu vực mậu dịch tự do ASEAN - Trung Quốc (ACFTA) trong vòng 10 năm tới, tạo ra một bước phát triển mới về chất trong quan hệ ASEAN - Trung Quốc và đem lại lợi ích thiết thực cho mọi thành viên tham gia. Trung Quốc là một về đối tác, đồng thời là một nước lớn trong thương mại khu vực và thế giới, việc thành lập khu vực mậu dịch tự do ASEAN - Trung Quốc đem lại cho nước này những lợi ích cơ bản sau:

1. Lợi ích về kinh tế

Việc thành lập khu vực mậu dịch tự do ASEAN - Trung Quốc đem lại cho Trung Quốc nhiều lợi ích to lớn, trong đó lợi ích về kinh tế đang trở nên quan trọng hàng đầu. Cụ thể, những lợi ích đó là:

Thứ nhất, mở ra một thị trường thương mại nhiều tiềm năng đối với sự phát triển kinh tế Trung Quốc.

Có thể nói khu vực mậu dịch tự do ASEAN - Trung Quốc là khu mậu dịch tự do có số dân lớn nhất thế giới hiện

nay (khoảng 1,7 tỷ dân), với quy mô kinh tế gần 3000 tỷ USD và tổng kim ngạch thương mại gần 1.500 tỷ USD.

Nhu cầu về vốn, kỹ thuật, thị trường tiêu thụ cho sự phát triển kinh tế Trung Quốc đang đòi hỏi nước này phải củng cố và mở rộng quan hệ với các nước. Tuy trọng điểm quan hệ luôn được đặt vào Mỹ - Nhật Bản - Tây Âu, nhưng ASEAN với sự gần gũi về địa lý, thị trường 500 triệu dân và nguồn tài nguyên đa dạng lại có nhịp độ tăng trưởng cao, đã dần được Trung Quốc coi trọng. ASEAN là một thị trường nhiều tiềm năng, có thể bổ sung cho sự phát triển kinh tế của Trung Quốc.

Thật vậy, Trung Quốc là nước đông dân, tài nguyên tính theo đầu người là tương đối thấp, nhất là đối với thời điểm nền kinh tế phát triển nóng (luôn từ 8-10%) như hiện nay. Trong khi đó, các nền kinh tế ASEAN (trừ Singapo) là những nền kinh tế hiện nay còn đang dựa chủ yếu vào tài nguyên và xuất

* TS Viện Quan hệ quốc tế, Học viện Chính trị Quốc gia Hồ Chí Minh.

xuất khẩu hàng hóa sơ cấp. Do vậy, ASEAN đã và sẽ tiếp tục xuất sang Trung Quốc một khối lượng lớn cao su tự nhiên, đường, gỗ, dầu cọ, gạo, dầu thô... để bổ sung cho các ngành sản xuất tại Trung Quốc. Mặt khác, Trung Quốc cũng là nước có tỷ trọng xuất khẩu hàng sơ cấp khá lớn, chiếm tới 1/5 tổng kim ngạch xuất khẩu và họ cũng xuất một phần đáng kể trở lại các nước ASEAN với các mặt hàng như hạt có dầu, bông... Tuy nhiên, ASEAN vẫn có những lợi thế so sánh đủ mạnh về tài nguyên thiên nhiên để không những không lo ngại về sự đe dọa của hàng xuất khẩu sơ cấp của Trung Quốc mà còn tiếp tục mở rộng thị phần của mình nhờ những mặt hàng đặc sản nhiệt đới. Vì, ASEAN là một đối tác quan trọng để Trung Quốc mở cửa đối ngoại, phát triển hợp tác cùng có lợi: Trung Quốc và các nước ASEAN có vị trí địa lý gần nhau, đặc biệt là các tỉnh ở phía Tây Nam Trung Quốc tiếp giáp trực tiếp với Việt Nam, Lào và Mianma nên giao lưu mậu dịch có ưu thế địa lý độc đáo. Các nước Đông Nam Á lại là một trong những nơi tập trung nhiều người Hoa và Hoa kiều - đó là nhân tố giúp cho giao lưu phát triển kinh tế càng thêm thuận lợi. Trung Quốc càng hợp tác chặt chẽ với ASEAN, hàng hóa Trung Quốc xâm nhập vào thị trường này ngày càng nhiều hơn. Những năm gần đây, khi các ngành công nghiệp địa phương của Trung Quốc đã có những bước phát triển mới, thì ASEAN lại là thị trường tiêu thụ lớn nhiều mặt hàng chế tạo. Hàng hóa của Trung Quốc chất lượng khá tốt, đặc biệt là giá thành rất

re phù hợp với trình độ tiêu dùng ở những vùng còn nghèo của ASEAN như các nước Đông Dương, Mianma - nơi những nền kinh tế kém phát triển nhất Hiệp hội.

Theo thống kê của Hải quan Trung Quốc năm 2001, tổng kim ngạch xuất nhập khẩu giữa Trung Quốc với ASEAN đã đạt 54,77 tỷ USD tăng 31,6% so với năm 2000. Theo dự tính, khi hoàn thành xây dựng khu vực mậu dịch tự do ASEAN - Trung Quốc, xuất khẩu của Trung Quốc vào ASEAN sẽ tăng 55,1%; của ASEAN vào Trung Quốc sẽ tăng 48% ⁽¹⁾.

Tính chung từ đầu thập kỷ 90 của thế kỷ XX đến nay, kim ngạch buôn bán giữa Trung Quốc và ASEAN luôn gia tăng với tốc độ 20%/năm. ASEAN liên tục trong 10 năm liền là bạn hàng lớn thứ 5 của Trung Quốc và là bạn hàng lớn nhất trong các nước đang phát triển đối với Trung Quốc. Trong 10 tháng đầu năm 2003, thương mại song phương vẫn tiếp tục phát triển nhanh, kim ngạch thương mại đã vượt năm 2002, đạt 62,6 tỷ USD tăng 44,1%. Gần đây, Thủ tướng Trung Quốc Ôn Gia Bảo dự báo rằng kim ngạch trao đổi thương mại của Trung Quốc với 10 nước ASEAN sẽ vượt qua mức 100 tỷ USD mỗi năm vào thời điểm năm 2005, lớn gấp ba lần so với kim ngạch trao đổi thương mại giữa Trung Quốc và ASEAN cách đây 2 năm ⁽²⁾.

Tóm lại, đối với Trung Quốc, xây dựng khu vực mậu dịch tự do với ASEAN là một bước tiến quan trọng trong việc nước này tham gia vào hệ thống thương mại quốc tế đa phương,

đồng thời tăng cường hợp tác kinh tế khu vực với các nước láng giềng ASEAN, góp phần thúc đẩy sự phát triển chung trong khu vực.

Thứ hai, mở ra thị trường vốn và công nghệ tuy không lớn nhưng quan trọng đối với sự phát triển của kinh tế Trung Quốc.

Các nhà đầu tư ASEAN tuy không trường vốn, công nghệ chưa cao so với các nhà đầu tư Âu, Mỹ, nhưng lại có ưu thế về văn hóa, địa lý, đặc biệt là lực lượng kinh tế người Hoa, nên đây cũng là thị trường vốn và công nghệ không kém phần quan trọng đối với sự phát triển kinh tế Trung Quốc. Với nhịp độ tăng trưởng 8-9% mỗi năm, nhu cầu đầu tư sản xuất, tiêu dùng tăng nhanh và không ngừng trong suốt 2 thập kỷ, đồng thời với chính sách mở cửa thông thoáng cùng hàng trăm triệu lao động giá rẻ và dễ tiếp thu đào tạo, huấn luyện, Trung Quốc là một thị trường cực kỳ hấp dẫn các nhà đầu tư nước ngoài. Riêng trong lĩnh vực tiền lương: Tiền lương của công nhân Trung Quốc có sức cạnh tranh rất cao, khoảng 56 USD/tháng, trong khi lương tháng của công nhân Thái Lan là 217 USD (thời kỳ trước khủng hoảng). Có nhà đầu tư nhận xét rằng hiện nay lương trung bình của người lao động Indônêxia thấp hơn của lao động Trung Quốc là 20%, nhưng năng suất lao động của người Trung Quốc lại cao gấp 3 lần của người Indônêxia⁽³⁾. Tuy thu nhập của người lao động Trung Quốc còn rất thấp, nhưng với số dân đông, mức sống đang ngày càng cải thiện về chất, cơ cấu tiêu

dùng được thay đổi theo hướng ngày càng hiện đại, Trung Quốc là thị trường khổng lồ đầy hứa hẹn. Một nhà kinh doanh đã nói rằng: Chỉ cần giấu áo mỗi người Trung Quốc dài thêm vài phân thì ông ta sẽ có thêm rất nhiều cơ hội đầu tư. Chính vì vậy, các nhà đầu tư ASEAN tuy không trường vốn nhưng cũng tham gia đầu tư vào Trung Quốc một cách tích cực. Tính đến cuối năm 2001 các nước ASEAN có tổng số vốn cam kết đầu tư vào Trung Quốc là 53,468 tỷ USD, trong đó vốn đã thực hiện là 26,175 tỷ. Đầu tư của Trung Quốc vào ASEAN tuy có tăng, nhưng còn ở mức khiêm tốn. Tính đến cuối năm 2001, Trung Quốc có 740 dự án đầu tư vào ASEAN với số vốn cam kết đạt 1,091 tỷ USD⁽⁴⁾.

Việc hình thành khu vực mậu dịch tự do ASEAN - Trung Quốc có vai trò rất quan trọng trong việc mở rộng thu hút vốn và công nghệ nước ngoài - kể cả từ ASEAN vào Trung Quốc. Tính đến hết năm 2003, về cơ bản, trong các nước ASEAN mới chỉ có Singapo, Thái Lan và Malaysia là những nước có quan hệ đầu tư cấp nhà nước vào Trung Quốc, nhưng số lượng còn nhỏ và chủ yếu tập trung vào các đặc khu kinh tế ven biển của Trung Quốc. Các nhà kinh doanh ASEAN đa phần vẫn đắn đo, phần còn lại đều xâm nhập vào Trung Quốc bằng con đường phi chính phủ hoặc thông qua môi giới trung gian. Một số công ty và đặc biệt là các nhà đầu tư gốc Hoa ở các nước ASEAN thường phải qua Hồng Kông mới vào được Trung Quốc nội địa. Còn các công ty lớn, các công ty xuyên quốc gia của

ASEAN về cơ bản vẫn chưa chuyển động là bao đối với thị trường Trung Quốc vì thị trường XHCN của Trung Quốc còn mới mẻ với họ. Do vậy, khi "Hiệp định khung hợp tác kinh tế toàn diện ASEAN - Trung Quốc" được ký kết (11/2002) đã phần nào giải tỏa tâm lý lo ngại của các nhà kinh doanh ASEAN. Khu vực mậu dịch tự do ASEAN - Trung Quốc cũng tạo khả năng cho các công ty xuyên quốc gia làm ăn hiệu quả của Trung Quốc tăng cường đầu tư vào ASEAN. Tập đoàn điện tử hàng đầu Trung Quốc - TCL đã bắt đầu xây dựng các nhà máy ở Đông Nam Á nhằm khai thác triệt để ưu đãi thuế quan của khu vực mậu dịch tự do khi xuất hàng sang các nước ASEAN. Cùng với mạng lưới mậu dịch ở hải ngoại của ASEAN, sản phẩm của các công ty Trung Quốc sẽ có mặt ở khắp nơi trên thế giới. Trước đây, các nhà đầu tư của các nước ASEAN và Trung Quốc thường xuyên phải đối mặt với các nhân tố không xác định và những rủi ro của thị trường, nhưng nó sẽ giảm đi cùng với việc thống nhất thị trường. Đó chính là một trong những nguyên nhân lý giải cho việc Trung Quốc gần đây trở thành nước thu hút đầu tư nước ngoài lớn thứ 2 trên thế giới (sau Mỹ). Ngoài ra, các nhà đầu tư thế giới cũng có thể nhận ra rằng triển vọng của một thị trường chung bao trùm cả khu vực Đông Á là vô cùng hấp dẫn. Chắc chắn vì những lý do này mà trong thời gian tới cả Trung Quốc và các nước ASEAN sẽ lại cùng nhau thành công trong việc thu hút được nhiều nhà đầu tư với khối lượng đầu tư lớn hơn nhiều

so với khi hai bên là thị trường đơn độc. Cùng với sự phát triển ổn định ở tốc độ cao, các hợp tác kinh tế, chính trị giữa Trung Quốc và ASEAN ngày một tăng cường, đây là những động thái tốt dự báo một tương lai nở rộ đầu tư từ phía ASEAN và Trung Quốc trong thời gian tới.

Thứ ba, giúp Trung Quốc thực hiện nhanh chiến lược phát triển vùng Tây Nam.

Trung Quốc hiện đang thực hiện chiến lược phát triển miền Tây trong đó bao gồm khu vực Đại Tây Nam Trung Quốc⁽⁵⁾.

Khu vực Đại Tây Nam Trung Quốc gồm các tỉnh: Quảng Tây, Vân Nam, Quý Châu, Tứ Xuyên và Tây Tạng, có tổng diện tích 2,56 triệu km² và dân số 250 triệu người (số liệu thống kê 1994). Nếu coi Vân Nam là "cửa ngõ" mở ra thế giới bên ngoài ở phía Nam của Trung Quốc, ta thấy Vân Nam có đường biên giới chung với Mianma dài 1997 km, với Lào 710 km và với Việt Nam dài 1300 km. Tổng cộng tuyến biên giới với các quốc gia ASEAN của tỉnh này là 4007 km.

Điều này cho thấy, việc cải cách mở cửa phát triển khu vực Đại Tây Nam Trung Quốc gắn bó chặt chẽ với việc mở rộng quan hệ hợp tác với các nước ASEAN. Nhận thức được điều này, nên ngay từ năm 1994, Trung Quốc đã có kế hoạch phát triển các khu kinh tế cửa khẩu với các nước ASEAN có chung biên giới; đẩy mạnh hợp tác và phát triển dự án tiểu vùng sông Mê Công; phát triển tuyến đường sắt Singapo - Côn Minh;... Tuy nhiên, tất cả những

công việc trên mới chỉ tạo tiền đề cho khu vực Đại Tây Nam phát triển. Còn trong tương lai không xa, khi khu vực mậu dịch tự do ASEAN - Trung Quốc ra đời với những cơ chế hợp tác toàn diện giữa ASEAN - Trung Quốc được ký kết thì việc phát triển vùng Bắc và Đông Bắc ASEAN và vùng Đại Tây Nam của Trung Quốc sẽ có những bước phát triển nhanh chóng. Cả hai bên sẽ hỗ trợ, bổ sung lẫn nhau biến vùng núi cao hẻo lánh chậm phát triển thành khu vực kinh tế sôi động với những tiềm năng sẵn có đặc biệt là lĩnh vực năng lượng và du lịch.

Thứ tư, tạo mối quan hệ ràng buộc lẫn nhau, tăng cường an ninh kinh tế và lợi thế cạnh tranh cho hàng hóa của Trung Quốc.

Thực hiện hợp tác kinh tế toàn diện ASEAN - Trung Quốc, thành lập CAFTA cũng chính là một bước thực hiện khu vực hóa và tham gia vào toàn cầu hóa của Trung Quốc. Trong quá trình này, kinh tế của Trung Quốc và kinh tế các nước ASEAN có sự thâm nhập, bổ sung, hỗ trợ nhau cùng phát triển theo hướng "trong anh có tôi, trong tôi có anh". Rõ ràng là các mối quan hệ và hợp tác giữa Trung Quốc và ASEAN sẽ tăng lên đặt ra nhiều vấn đề về lý luận và thực tiễn, đồng thời những lo ngại, nghi kỵ lẫn nhau trước đây sẽ dần giảm đi mà thay vào đó là sự hiểu biết hữu nghị, cùng hợp tác và đấu tranh để tiến tới những lợi ích chung. Điều này, giúp cho Trung Quốc và các nước ASEAN tăng cường được an ninh kinh tế, tránh những rủi ro

như khủng hoảng tài chính ở Đông Nam Á năm 1997, còn Trung Quốc giảm bớt những khó khăn về năng lượng, nguyên liệu, lương thực nhất là cho các vùng thuộc Đại Tây Nam.

Mặt khác, mở rộng quan hệ kinh tế - thương mại với ASEAN - nơi có những nền kinh tế đạt trình độ phát triển hơn giúp khu vực Đại Tây Nam Trung Quốc học tập, ứng dụng được những kinh nghiệm khoa học và trình độ quản lý kinh tế của các nước ASEAN tiên tiến như Thái Lan, Malaysia, Singapo...; giúp cho các doanh nghiệp Trung Quốc có thêm kinh nghiệm hợp tác làm ăn, cạnh tranh quốc tế. Tốc độ tăng trưởng nhanh của kinh tế Trung Quốc đòi hỏi nước này phải mở rộng hơn nữa địa bàn tiêu thụ sản phẩm, mở rộng thị trường nguyên, nhiên liệu... Những điều này cho thấy, các nước ASEAN là nguồn đáp ứng nhu cầu của Trung Quốc nhanh và hiệu quả nhất. Hơn nữa, nếu chậm chân các nước ASEAN ký kết thành lập các khu vực mậu dịch tự do với Nhật Bản hay Hàn Quốc sớm hơn thì lợi thế cạnh tranh của hàng hóa Trung Quốc hiện nay sẽ bị suy giảm gây ảnh hưởng không nhỏ đến sự phát triển của Trung Quốc.

Nói tóm lại, việc thực hiện khu vực mậu dịch tự do ASEAN - Trung Quốc đem lại cho Trung Quốc nhiều lợi ích thiết thực đối với sự phát triển kinh tế. Đây cũng là một bước đưa nền kinh tế của khu Đại Tây Nam và các tỉnh duyên hải phía Nam Trung Quốc tham gia một bước vào khu vực hóa và toàn cầu hóa. Tạo nên mối quan hệ hợp tác,

đan xen, ràng buộc lẫn nhau, hỗ trợ bổ sung cho nhau cùng phát triển giữa nền kinh tế Trung Quốc với nền kinh tế các nước ASEAN.

2. Lợi ích về chính trị

Ở góc độ chính trị, quan hệ hợp tác kinh tế mật thiết sẽ có lợi cho việc tăng cường quan hệ hợp tác chính trị. Việc thành lập khu vực mậu dịch tự do ASEAN - Trung Quốc sẽ củng cố và phát triển hơn nữa quan hệ hợp tác tin cậy lẫn nhau giữa Trung Quốc với các nước ASEAN, đồng thời có lợi cho hòa bình và ổn định ở châu Á. Từ đó tạo ra một môi trường khu vực lành mạnh để phát triển kinh tế các nước. Hợp tác khu vực tốt sẽ giúp cho Trung Quốc và cả các nước ASEAN khai thác hiệu quả hơn nữa tác động quốc tế, đặc biệt của khu vực châu Á - Thái Bình Dương đến sự phát triển của mỗi nước. Nói một cách cụ thể, lợi ích về chính trị của Trung Quốc khi khu vực mậu dịch tự do ASEAN - Trung Quốc hình thành là:

- Giúp Trung Quốc củng cố vững chắc thêm lĩnh vực quốc phòng - an ninh:

Khu vực mậu dịch tự do ASEAN - Trung Quốc hình thành và đi vào hoạt động sẽ giúp cho quan hệ giữa Trung Quốc với các nước ASEAN ngày càng gắn bó, khăng khít. Trên lĩnh vực quốc phòng - an ninh, ASEAN là chỗ dựa quan trọng để Trung Quốc bảo vệ chủ quyền, lợi ích của mình. ASEAN là lá chắn bên ngoài, phía Nam trực tiếp bảo vệ an ninh quốc gia của Trung Quốc. Đa số các nước ASEAN là những nước vừa và nhỏ, không tạo nên mối đe dọa

nào về mặt quốc phòng - an ninh đối với Trung Quốc. Nhưng, các nước phương Tây, đặc biệt là Mỹ, đang lợi dụng việc tăng cường hợp tác quân sự với ASEAN để kiểm soát khu vực, đồng thời ngăn chặn, bao vây và kiềm chế Trung Quốc. Điều này đe dọa an ninh, ảnh hưởng trực tiếp đến chiến lược phát triển của Trung Quốc, đồng thời gây áp lực đối với các nước ASEAN, làm mất sự ổn định và phát triển của khu vực. Do vậy, Trung Quốc cần các nước ASEAN để tạo thế cân bằng tránh sự kiềm chế, gây sức ép của Mỹ. Nước này cho rằng, họ là "láng giềng tốt, bạn bè tốt, đối tác tốt" của khu vực Đông Nam Á. Các nước ASEAN không phải là kẻ thù mà là bạn bè và đối tác chiến lược, có thể hợp tác lâu dài, đồng thời cũng là bình phong không thể thiếu của môi trường an ninh xung quanh Trung Quốc.

Mặt khác, khu vực mậu dịch tự do ASEAN - Trung Quốc hình thành là một hấp dẫn lớn đối với các cường quốc đang có chung lợi ích ở khu vực. Lợi ích của Trung Quốc đan xen hòa quyện, thâm nhập vào lợi ích không chỉ của các nước ASEAN mà của cả các cường quốc như Mỹ, Nhật Bản, EU tại khu vực này. Vì vậy, việc giải quyết những tranh chấp, xung đột trong khu vực chỉ có thể là đối thoại hòa bình. Xu thế hòa bình, ổn định và hợp tác của Đông Nam Á đã nằm trong xu thế phát triển chung của khu vực châu Á - Thái Bình Dương và thế giới.

- Củng cố và phát triển hơn quan hệ hợp tác tin cậy lẫn nhau giữa Trung Quốc với các nước láng giềng ASEAN.

Đây chính là lợi ích căn bản không chỉ của Trung Quốc mà của cả các nước ASEAN khi tham gia vào khu vực mậu dịch tự do ASEAN - Trung Quốc. Nếu thiếu đi lòng tin vào nhau sẽ không thể phát triển kinh tế, thương mại chung, không thể có an ninh, ổn định chung trong khu vực. Ý thức được vấn đề này, nên xây dựng quan hệ láng giềng hữu nghị với các nước xung quanh chính là một khâu quan trọng trong bố cục chiến lược của Trung Quốc. Chính sách đối ngoại của Trung Quốc gần đây xác định rõ: Phải tiếp tục kiên trì chính sách láng giềng hữu nghị, xử lý tốt, thỏa đáng mối quan hệ với các nước xung quanh. Tạo cảm giác an toàn mới, lấy tin tưởng lẫn nhau, bình đẳng, cùng có lợi và hợp tác làm hạt nhân thúc đẩy đối thoại và hợp tác an ninh trong khu vực. Xét ở góc độ này, không phải đợi đến khi khu vực mậu dịch tự do ASEAN - Trung Quốc hình thành và đi vào hoạt động, mà trong những năm gần đây, với sự nỗ lực của cả hai phía quan hệ giữa Trung Quốc và ASEAN đã phát triển nhanh chóng. Niềm tin chính trị song phương được nâng cao rõ rệt, sự giao lưu về kinh tế ngày càng thường xuyên, lĩnh vực hợp tác không ngừng mở rộng, xuất hiện cục diện thúc đẩy lẫn nhau cùng phát triển trên mọi tầng nấc, mọi lĩnh vực hợp tác. Đây chính là lợi ích và ý nghĩa chính trị của việc hình thành và đưa khu vực mậu dịch tự do ASEAN - Trung Quốc vào hoạt động.

- Có điều kiện chăm sóc giúp đỡ cộng đồng người Hoa ở Đông Nam Á:

Chúng ta biết rằng cộng đồng người Hoa ở Đông Nam Á chiếm tới 95% trong tổng số người Hoa sống trên thế giới, họ đang nắm khoảng 2000 tỷ USD vốn lưu động và đóng vai trò quan trọng trong nền kinh tế của nhiều nước ASEAN cũng như trong quan hệ giữa các nước ASEAN và Trung Quốc. Việc thành lập khu vực mậu dịch tự do ASEAN - Trung Quốc còn giúp cho Trung Quốc có điều kiện hợp tác làm ăn cũng như quan tâm chăm sóc giúp đỡ cộng đồng người Hoa ở Đông Nam Á. Việc thể chế hóa các điều kiện làm ăn, đi lại, chính thức hóa về mặt quan hệ nhà nước giữa Trung Quốc với các nước ASEAN đã tạo điều kiện thuận lợi lớn cho cộng đồng người Hoa ở Đông Nam Á. Việc miễn thị thực nhập cảnh giữa các quốc gia ASEAN và giữa Trung Quốc với các quốc gia ASEAN cùng với việc giảm thuế trong thực hiện quy chế mậu dịch tự do chính là điều kiện tốt cho các doanh nhân người Hoa mở rộng làm ăn, tăng cường đầu tư về quê nhà cũng như tăng tình cảm quê hương đất nước. Những điều này sẽ là "lợi thế kép" cho Trung Quốc trong phát triển quan hệ với Đông Nam Á nói riêng và với thế giới nói chung.

Tóm lại, trên góc độ chính trị, khu vực mậu dịch tự do ASEAN - Trung Quốc đã góp phần làm tăng cường môi trường hòa bình, an ninh trong khu vực, tạo điều kiện cho cải cách phát triển của Trung Quốc tiến lên vững chắc. Đồng thời việc mở ra khu vực mậu dịch tự do ASEAN - Trung Quốc còn giúp Trung Quốc xây dựng, củng cố niềm

tin với các nước ASEAN, giúp đỡ cộng đồng người Hoa ở khu vực, điều này sẽ tác động trở lại đến sự ổn định và phát triển của Trung Quốc nói chung và khu vực nói riêng.

3. Lợi ích về văn hóa - xã hội

Lợi ích lớn nhất của Trung Quốc về văn hóa - xã hội từ việc thành lập khu vực mậu dịch tự do ASEAN - Trung Quốc là: *Mở rộng giao lưu, tăng thêm hiểu biết lẫn nhau, xóa dần tâm lý lo ngại và nghi kỵ lẫn nhau, phát triển trao đổi văn hóa, thông tin, du lịch giữa các vùng miền của Trung Quốc với các nước ASEAN.*

Cả Trung Quốc lẫn các nước ASEAN không những có nhiều nét tương đồng về văn hóa mà còn chung thân phận lịch sử là phải chịu sự xâm lược và thống trị của thực dân phương Tây. Cả hai bên đều hiểu rất rõ về giá trị của một nền chính trị độc lập. Với điều kiện lịch sử như vậy, lẽ ra các nước Đông Nam Á và Trung Quốc hơn ai hết dễ dàng thông cảm và xích lại gần nhau hơn. Nhưng thực tế không đơn giản như vậy, để có thể thực sự hiểu được nhau và có được mối quan hệ đối thoại như hiện nay, các nước ASEAN và Trung Quốc phải trải qua nhiều bước thăng trầm, kéo dài từ đầu thập niên 50 của thế kỷ XX đến nay. Vì vậy, có thể nói rằng giai đoạn hiện nay là thời kỳ phát triển nhất trong quan hệ song phương ASEAN - Trung Quốc. Rõ ràng là hiện nay cả Trung Quốc và các nước ASEAN đều cải thiện và phát triển mối quan hệ một cách tích cực và chủ động chứ không phải chỉ là kế

sách thích nghi tạm thời. Việc thành lập một thị trường chung ASEAN - Trung Quốc là một trong những đỉnh cao về quan hệ giữa Trung Quốc với các nước ASEAN hiện nay. Đây cũng là một bước ngoặt trong quan hệ mang ý nghĩa lịch sử sâu sắc phù hợp với xu thế của khu vực và thế giới sau chiến tranh lạnh.

Cùng các nước ASEAN xây dựng thị trường tự do thống nhất là một kết quả của chính sách ngoại giao láng giềng hữu nghị của Trung Quốc. Thông qua việc thực hiện khu vực mậu dịch tự do, Trung Quốc tiếp tục củng cố và phát triển mối quan hệ láng giềng hữu nghị, điều đó còn đồng nghĩa với việc tạo dựng được sự hiểu biết tin tưởng, tạo cảm giác an toàn về nhau với các nước ASEAN ngày càng sâu đậm và tốt đẹp. Với sự nỗ lực của cả hai bên, cảm giác về "mối đe dọa từ phía Trung Quốc" ở các nước ASEAN hầu như không còn nữa... Gần đây quan hệ giữa Trung Quốc và các nước ASEAN đã phát triển nhanh chóng, niềm tin chính trị song phương được nâng lên rõ rệt, sự giao lưu về kinh tế ngày càng gia tăng, các lĩnh vực hợp tác không ngừng mở rộng, thúc đẩy sự phát triển của khu Đại Tây Nam Trung Quốc và sự phát triển chung trong khu vực Đông Nam Á.

Cùng với sự phát triển về mặt kinh tế, chính trị, giao lưu trao đổi văn hóa, thông tin, du lịch giữa Trung Quốc với các nước ASEAN cũng tăng nhanh. Về mặt du lịch, trước đây chủ yếu là khách du lịch của các nước ASEAN đến Trung Quốc, nay lượng khách đến không những tăng lên gấp bội mà

lượng người Trung Quốc đi du lịch các nước ASEAN cũng tăng lên nhanh chóng. Các nước ASEAN đều lập văn phòng điều phối du khách ở Bắc Kinh nhằm thu hút được ngày càng nhiều du khách. Campuchia cho phép khách du lịch Trung Quốc được sử dụng đồng Nhân dân tệ tại khu du lịch Ăngco, còn Thái Lan tích cực thực hiện những biện pháp nhằm bảo vệ quyền lợi của du khách Trung Quốc... Căn cứ vào tình hình phát triển kinh tế hiện nay ở Trung Quốc cho thấy, Đông Nam Á là sự lựa chọn hàng đầu của người Trung Quốc khi muốn đi du lịch nước ngoài.

Chính những hoạt động giao lưu đó đã tạo điều kiện thúc đẩy khu vực mậu dịch tự do ASEAN - Trung Quốc phát triển. Ngược lại, cũng từ đây mọi tranh chấp bất đồng nảy sinh trong quá trình thực hiện đều được giải quyết trên cơ sở hòa bình, hữu nghị và hiểu biết lẫn nhau. Điều này chẳng những phù hợp với lợi ích của nhân dân Trung Quốc, nhân dân các nước ASEAN mà còn có lợi cho việc thúc đẩy hòa bình, ổn định và phồn vinh của khu vực Đông Nam Á cũng như trên toàn thế giới.

Tóm lại, việc ký kết "*Hiệp định khung khu vực mậu dịch tự do ASEAN - Trung Quốc*" (11/2001), và "*Hiệp định khung hợp tác kinh tế toàn diện ASEAN - Trung Quốc*" (11/2002) và việc Khu vực mậu dịch tự do ASEAN - Trung Quốc bắt đầu đi vào thực hiện từ 1-7-2003, sẽ được hoàn thành trong vòng 10 năm là những dấu mốc quan trọng trong lộ trình tiến tới một thị

trường chung thống nhất giữa Trung Quốc và ASEAN. Thị trường này đã và sẽ còn đưa lại cho Trung Quốc nhiều lợi ích cả trên lĩnh vực kinh tế, chính trị và văn hóa xã hội. Toàn cầu hóa và khu vực hóa sẽ thúc đẩy hơn nữa việc hình thành khu vực mậu dịch tự do này. Hai thực thể này sẽ còn tiếp tục bổ sung, hỗ trợ nhau cùng phát triển theo hướng bền vững. Sự thịnh vượng của Trung Quốc và ASEAN cũng là sự thịnh vượng chung của châu Á - Thái Bình Dương. Khu vực mậu dịch tự do ASEAN - Trung Quốc sẽ tạo nên động lực mới cho sự phát triển chung của khu vực và thế giới.

CHÚ THÍCH:

1. Nguyễn Kim Lân: *Hợp tác ASEAN và Trung Quốc - cơ hội và thách thức*, Tạp chí Lý luận chính trị, số 7-2004, tr.69-70.
2. *Cộng đồng kinh tế ASEAN và ảnh hưởng của Trung Quốc*, TTXVN, Tài liệu TKĐB ngày 7-1-2004, tr.6.
3. Theo F.E.E.R ngày 1-10-1998.
4. TTXVN TLTKĐB ngày 15-4-2002, tr.2+3.
5. Nguyễn Huy Quý: *Đôi điều suy nghĩ về quan hệ ASEAN - Trung Quốc*, Tạp chí Nghiên cứu Đông Nam Á, số 3/97, tr.52.